

АКАДЕМІЧНЕ ЖИТТЯ

<https://doi.org/10.17721/2523-4064.2022/6-13/13>

Геннадій Боряк, д-р іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України, заступник директора
Інститут історії України НАН України, Київ, Україна

Павло Гриценко, д-р філол. наук, проф., директор
Інститут української мови НАН України, Київ, Україна

Микола Жулинський, д-р філол. наук, проф., акад. НАН України, директор
Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, Київ, Україна

Анатолій Конверський, д-р філос. наук, проф., акад. НАН України, декан філософського факультету
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Анатолій Круглашов, д-р політ. наук, проф., завідувач кафедри політології та державного управління
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, Україна

Сергій Максименко, д-р психол. наук, проф., акад. НАПН України, директор
Інститут психології ім. Г. С. Костюка, Київ, Україна

Юрій Шемшученко, д-р юрид. наук, проф., акад. НАН України, директор
Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, Київ, Україна

**УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ
ТА ВАГОМІ ТВОРЧІ ЗДОБУТКИ ВІДОМОГО ВЧЕНОГО-ЕНЦИКЛОПЕДИСТА,
ДОКТОРА ІСТОРИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА А.І. ПАВКА:
БІОГРАФІЧНІ СЮЖЕТИ ДО ЮВІЛЕЮ**

Особистість вченого виразно пізнається та належним чином осмислюється через важливі факти його біографії, життєвого і творчого шляху, наукові здобутки, які закарбовані у персональній біобібліографії. Певною мірою це стоїть, як наголошується у знаному серед читачів громадсько-політичному тижневику "Освіта", яскравій, самобутньої постаті, потужного, неординарного, енциклопедично освіченого дослідника, фахового професіонала, професора Анатолія Івановича Павка. Нещодавно він відсвяткував свій 60-ти річний ювілей. Зазначимо, що Анатолій Павко народився в місті Ніжин Чернігівської області в сім'ї службовців. Ще в ранньому дитинстві він визначив для себе на перспективу своє життєве та інтелектуальне кредо в таких метафоричних словах: "Вчитись, вчитись і ще раз вчитись. Ось сенс мого життя, зоря мого щастя". Закінчивши із золотою медаллю та дипломами за перемогу на районних і обласних олімпіадах з природничо-математичних дисциплін середню школу, Анатолій Павко відразу вступив та з відзнакою закінчив історичний факультет та аспірантуру Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка. Спочатку батьки, згодом вчителі, а пізніше викладачі славнозвісного університету прищепили палку любов юнака до проведення досліджень, наукового пошуку у царині соціогуманітаристики. Слід зазначити, що вже в студентські роки Анатолій Павко виявив себе як сумлінний і глибокий дослідник історичної істини. Значною мірою такий підхід майбутнього професора до навчальних занять і наукових досліджень в стінах університету був обумовлений генетично успадкованими від своїх батьків і творчо розвинутими у результаті наполегливої праці рисами творчої особистості. Доцільно сказати про те, що у 1982 р. Анатолія Павка було нагороджено Почесною грамотою Московського державного університету ім. М.В.Ломоносова за кращу студентську наукову роботу із суспільно-політичної проблематики та її успішну презентацію на міжнародній науково-практичній конференції, яка відбулась у грудні цього ж року в стінах відомого університету, до позитивного іміджу якого у світі чимало творчих зусиль доклали і вчені України.

У 1983 р. Анатолій Павко став лауреатом Всесоюзного конкурсу з суспільних наук серед молодих вчених, отримавши Диплом I ступеня. В студентські роки на сторінках всеукраїнських періодичних видань ним були опубліковані перші наукові розвідки, в яких були висвітлені малодосліджені сторінки вітчизняної історії.

У 1987 р. після закінчення аспірантури у Київському державному університеті ім. Т.Г. Шевченка А. Павко в цьому ж університеті успішно захистив кандидатську дисертацію з актуальної історико-політичної проблеми, присвячену дослідженню історичного досвіду розробки та практичного застосування у визвольному русі Наддніпрянської України модерної доби (кінець XIX ст.- початок XXст.) тактики політичних блоків і компромісів, яку здійснювали різні партійно-політичні угруповання. Науковий потенціал А. Павка був цілком очевидним. Показовим в цьому відношенні є такий факт. Кандидат історичних наук, доцент Київського торгово-економічного інституту І.І. Пиреев напередодні 1988 р. подарував молодому і досить перспективному вченому власний навчально-методичний посібник з суспільно-політичної історії з такими словами: "Майбутньому професору, доктору історичних наук Анатолію Івановичу Павку. В цьому абсолютно переконаний".

Зазначимо, що науковий світогляд Анатолія Павка формувався під впливом ідей таких видатних та яскравих представників фундаментальної природничої та соціогуманітарної думки як М. Максимович, Ж. Алфьоров, Б. Патон, В. Вернадський, Т. Кун, З. Фрейд, М. Попович, М. Амосов, А. Тойнбі, К. Ясперс, М. Дюверже, М. Грушевський, А. Ейнштейн, Н. Вінер, К. Поппер, І. Франко, М. Рильський, П. Тичина, Л. Костенко та ін.

Після захисту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук у Анатолія Павка розпочався період динамічного становлення його професійних компетентностей як викладача, науковця, представника вищих органів державної влади України. У зв'язку з цим зазначимо, що з 1987 по 1996 рр. А.Павко працював старшим викладачем кафедри політичної історії Київського національного торговельно-економічного університету, відповідальним працівником Міністерства освіти України, завідувачем науково-методичного відділу Української академії зовнішньої торгівлі. В 1994 р. отримав вчене звання доцента кафедри історії України. З 1996 по 1999 рік він став докторантом Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова. З 2001 по 2008 рік Анатолій Іванович Павко перебував на посаді професора кафедри політології Академії муніципального управління (м.Київ). За вагомих особистий внесок у розвиток Академії муніципального управління та з нагоди її 10-ти річчя професор А.Павко був нагороджений Ювілейною Почесною Грамотою.

У грудні 2001 року у спеціалізованій вченій раді Донецького національного університету він блискуче захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук на тему: "Становлення та діяльність політичних партій та організацій в Україні наприкінці XIX – початку XX століття". Газета Донецького національного університету відгукнулася на цю важливу подію у науковому житті вищого навчального закладу наступними рядками: "Захист докторської дисертації на спеціалізованій вченій раді став "першою ластівкою" не тільки для історичного факультету, але й для усього Дон НУ. Вчена рада історичного факультету перша та поки що єдина в університеті отримала право проводити захист докторських дисертацій. Початок був покладений докторською дисертацією, яку захистив А.І. Павко. Тема дослідження викликала жвавий інтерес не тільки науковою, але й політичною актуальністю та співзвучністю проблематики дисертації з проблематикою сьогодення. Дисертант дуже ретельно підійшов до розробки проблеми: він має дві монографії та понад 50 публікацій. Тому зовсім не дивно, що під час голосування проти його дисертації не було поданого жодного "чорного шару": усі члени спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій високо оцінили це наукове дослідження". Необхідно підкреслити, що офіційними опонентами ґрунтовної дисертаційної праці А.І. Павка виступили відомі вчені-історики, члени-кореспонденти НАН України – О. Реєнт, В. Солдатенко, а також доктор історичних наук, професор кафедри історії слов'ян Донецького національного університету О. Бут. Слід зазначити, що А. Павко став одним з наймолодших в Україні докторів історичних наук.

Згідно з рішенням Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України А.І. Павко у травні 2002 р. отримав диплом доктора історичних наук, а в грудні 2003 р. – вчене звання професора кафедри політології. З 2008 року і по сьогоднішній день Анатолій Іванович Павко працює завідувачем кафедр суспільних та політичних наук у вищих навчальних закладах III – IV рівнів акредитації.

Слід зазначити, що А.Павко досить активна в інтелектуальному сенсі, цілеспрямована, багатогранна, творча особистість. Науковий талант, творчі здобутки професора А.І Павка визнано не тільки в Україні, але і за її межами. Він є відомим для української та європейської наукової спільноти вченим і педагогом вищої школи, автором 15 монографій та навчальних посібників, близько 400 наукових статей, розвідок, дискурсів з історії України, політичної історії, української мови та літератури, філософії, культурології, містечтвознавства, політології, державного управління, педагогіки, психології, теорії та історії держави і права, міжнародного права.

Варто підкреслити, що перу професора А.Павка належить низка таких фундаментальних монографічних досліджень та навчальних посібників як: Політичні партії, організації в Україні: кінець XIX – початок XX століття: зародження, еволюція, діяльність, історична доля. К.: Іван Федоров, 1999; Особливості становлення партійно-політичної системи в Східній Галичині наприкінці XIX ст. К.: Знання України, 2001; Політичні партії та організації в Україні наприкінці XIX – початку XX століття: методологія, історіографія проблеми, перспективні напрямки наукових досліджень. К.: Знання України, 2001; Повчальний досвід вітчизняної історії: політичні партії і організації у громадському житті України модерної доби. К.: Плеяди, 2002; Вітчизняна університетська педагогічна освіта в імперську добу: історичні та методологічні аспекти. К.: Знання України, 2005; Трансформаційні процеси в системі університетської освіти України (XIX – початок XX ст.). К.: Відкрита педагогічна школа, 2009; Інтеграція України в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи. Ужгород, 2011; Історія України (1900-лютий 1917 р.р.). К.: Іван Федоров, 1997; Комплекс навчально-методичних матеріалів з курсу "Історія України". К.: Знання України, 2003; Політична історія України як наука та навчальна дисципліна. К.: Знання України, 2004; Феномен В. О. Сухомлинського у контексті розвитку вітчизняної та зарубіжної педагогічної науки. К., 2014.; Методологія та організація наукових досліджень. К., 2015 та ін.

Зокрема, монографічні праці професора А.І.Павка з історико-політичної проблематики є підсумком багаторічних, плідних наукових здобутків автора у системному, комплексному вивченні гострих, актуальних, дискусійних проблем вітчизняної політичної історії модерної доби з позицій новітніх методологічних засад історичної та політичної науки. На основі залучення широкого масиву архівних джерел, маловідомих, нерідко унікальних історичних документів, періодичних видань тогочасної епохи, праць попередників у вивченні вказаної проблематики, професором А.Павко всебічно проаналізовано найважливіші питання цієї багатопланової теми. Одним із найсуттєвіших наукових здобутків його монографічних праць є переконливий висновок автора про те, що вивчення історичного досвіду формування та функціонування партійно-політичних систем у Східній Галичині та Наддніпрянській Україні кінця XIX – початку XX століття, виявлення їх загальних та особливих рис сприятиме утвердженню в суспільній свідомості українців переконання в тому, що своєчасне вирішення політичних розбіжностей, подолання фактичних розколів між партійною елітою та народом, готовність до розумних тактичних компромісів, консолідація національно-демократичних сил у межах всеукраїнського політичного простору є надійним запобіжником для національних партійних угруповань на проторованій у минулому їхніми попередниками шлях політичного розбрату та протистояння.

Як слушно зазначають авторитетні рецензенти на сторінках "Урядового кур'єру", видання книги А.І Павка "Повчальний досвід вітчизняної історії: політичні партії і організації у громадському житті України модерної доби" слід вважати "класичним взірцем того, як потрібно проводити історичні дослідження в сучасних умовах". Слід зазначити,

що історизм наукових праць професора А.Павка завжди спрямований не тільки у минуле, але й і в майбутнє. Він є методологічним орієнтиром для рефлексії наукового пошуку, логічної аргументації для оптимального вирішення суспільних проблем в сучасній Україні.

Необхідно зробити акцент і на тому, що А.Павко є визнаним фахівцем у царині методологічної культури науково-аналізу ретроспективного та сучасного освітньо-наукового, культурного та суспільно-політичного розвитку України та Європи, світової цивілізаційної спільноти. Інноваційні та креативні за своїм змістовним наповненням, проникнуті вартісними концептуальними положеннями, плідними, далеко не тривіальними авторськими ідеями монографічні дослідження та чисельні і різноманітні за своєю тематичною спрямованістю публікації професора А.І Павка отримали високу оцінку у фахових та громадсько-політичних виданнях, відгуках наукових експертів, професорсько-викладацької корпорації і студентів класичних університетів, широкого загалу читачів та активно використовуються у науково-педагогічному та законотворчому процесі, просвітницькій діяльності вчених-дослідників та щирих і послідовних прихильників незаангажованої, перспективної соціогуманітарної думки.

Прекрасні, цікаві, дискусійні і глибокі статті, оригінальні наукові розвідки і дискурси професора А.Павка постійно друкуються у таких добре відомих в академічних та університетських колах журналах та збірниках як: "Вісник Національної академії наук України", "Український історичний журнал", "Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І.Ф. Кураса", "Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка" (Серія: Філософія, Політологія, Гуманітарні студії, Державне управління), "Вісник Львівського університету (Серія педагогічна; міжнародні відносини)", "Політологічні та соціологічні студії Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича", "Вісник Кам'янець-Подільського національного університету (Серія: історичні науки)", "Вісник Закарпатської академії мистецтв", "Міжнародний науковий журнал "Освіта і наука", інших фахових вітчизняних та зарубіжних виданнях. Часто інтелектуальні публікації професора А.Павка можна зустріти на сторінках знаних у нашій країні громадсько-політичних часописів. Це, зокрема, "Віче", "Голос України", "Культура і життя", "Людина і політика", "Освіта", "Пам'ять століть", "Світ", "Трибуна", "Урядовий кур'єр", тощо.

Потрібно нагадати й про те, що А.Павко є автором конструктивно-критичних рецензій на такі фундаментальні наукові видання як: "Енциклопедія етнокультурознавства", "Політична історія України ХХ століття", "Політична енциклопедія", "Великий енциклопедичний юридичний словник", "Енциклопедія міжнародного права". Вони опубліковані на сторінках таких популярних в Україні газет і журналів як: "Віче", "Голос України", "Людина і політика", "Світ", "Український історичний журнал".

Варто вказати й на те, що професора А.І Павка було неодноразово відзначено грамотами, дипломами, сертифікатами провідних та зарубіжних університетів (Угорщина, Словаччина) за кращі наукові доповіді на міжнародних наукових конференціях, присвячених здобуткам, проблемам та перспективам інтеграції України в європейський науковий та освітній простір.

За багаторічну сумлінну працю, особистий внесок у підготовку висококваліфікованих фахівців, плідну науково-педагогічну діяльність професора А. Павка у 2006 р. нагороджено Почесною відзнакою Міністерства освіти і науки України "Відмінник освіти України". У 2007 р. йому було присуджено премію ім. М.С.Грушевського НАН України за цикл видатних наукових праць з історії України (Постанова Президії НАН України від 28.02.2007 р. №52). Доцільно вказати на те, що у 2009 р. А.І.Павко балотувався по відділенню історії, філософії і права у члени-кореспонденти Національної академії наук України, виборовши один з найкращих рейтингів серед здобувачів цього почесного академічного звання. За вагомих внесок у розвиток історичної, політичної та юридичної науки, плідну, творчу співпрацю з Інститутом держави і права ім.В.М.Корецького НАН України доктора історичних наук, професора А.І. Павка нагороджено Почесною відзнакою та Почесною грамотою цієї вельми шановної академічної установи.

Вагомий внесок у розвиток української культури, вітчизняну соціогуманітарну освіту та науку, багаторічну сумлінну працю та високий професіоналізм професора А.І.Павка у 2014–2020 рр. відзначені Почесною Грамотою Міністерства культури України, Подякою Київського міського голови, Почесним дипломом та Пам'ятною відзнакою Національної академії мистецтв України, Почесними грамотами провідних вітчизняних університетів, зокрема Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Доктор історичних наук, професор А. І. Павко брав активну участь у роботі всеукраїнських та міжнародних наукових конференцій, організованих на високому рівні Мукачівським державним університетом. За високий професіоналізм, ґрунтовні виступи на пленарних засіданнях конференцій нагороджений Почесною грамотою цього авторитетного вищого навчального закладу.

Важливо наголосити на тому, що у 2016 році за значний особистий внесок у розвиток національної культури і мистецтва, вагомі творчі здобутки та високу професійну майстерність А. Павку Указом Президента України присвоєно почесне звання "Заслужений працівник культури України" (Указ Президента України від 09.11.2016 р. №495/2016).

Непересічна постать доктора історичних наук, професора, вченого-енциклопедиста А.І.Павка потужна, інтелектуально активна, багатобарвна. Як відомий науковець та інтелектуал, він не стоїть осторонь бурхливого, нерідко суперечливого і громадського життя Києва та, загалом, і всієї України. А. Павко систематично і вдумливо проводить громадсько-патріотичну та інформаційно-просвітницьку роботу, яку він гармонійно поєднує з науково-дослідницькою та педагогічною діяльністю. Варто зазначити, що професор А.Павко є енциклопедично освіченою людиною, ерудитом, блискучим лектором і оратором, володіє високим мистецтвом риторики, має природний дар красномовства, є майстром глибокого психоаналізу та переконання опонентів. Він завжди є оптимістично та конструктивно налаштованим на розв'язання актуальних, нагальних проблем розвитку освіти і науки. Його творчі здобутки є результатом надзвичайної працелюбності, наполегливості, величезної позитивної енергії, настирливості, сили волі, відповідальності, вимогливості до себе. А.І. Павко бачить, розуміє майбутнє, а тому завжди налаштований на перемогу. "Майбутнє, – зазначає професор А.І. Павко в одній із своїх статей, – можна виграти тільки інтелектом". Заслугує на увагу наступна слушна думка А. Павка про те, що "людина має бодай зовні бути схожа на професора". Ось чому він неухильно дотримується як зовнішніх, так і внутрішніх атрибутів високого професорського, шляхетного звання, духу

наукових цінностей. Він є палким прихильником методологічної культури наукової думки, веде здоровий спосіб життя, любить природу, спорт у всій його багатоманітності, закоханий у чарівний світ образотворчого та музичного мистецтва. Професор Анатолій Павко завжди мислить оптимістично і позитивно, оскільки переконаний в тому, що плідна інтелектуальна думка у кінцевому підсумку формує позитивну реальність.

Наполеглива, плідна, системна співпраця з Національною академією наук України та Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, іншими класичними університетами, активна, послідовна наукова та громадсько-патріотична позиція професора А.Павка значною мірою обумовили високий рівень його професіоналізму, універсальний інтелект та вагомі творчі здобутки в царині суспільних і гуманітарних наук. А. Павко є вченим енциклопедичних знань, широких світоглядних горизонтів, твердої життєвої позиції. Доктор історичних наук, професор А.І. Павко не тільки реалізує, але і динамічно розвиває в умовах сьогодення традиції універсалізму в науці і полікультурному світі. У своїх працях він акцентує увагу на важливості проведення міждисциплінарних досліджень, які він розглядає в якості новітньої методологічної парадигми в умовах трансформацій світоглядно-ціннісних орієнтирів, веде конструктивну та аргументовану полеміку з прибічниками псевдонаукових поглядів.

Надійною опорою у житті, науковій та педагогічній діяльності для Анатолія Івановича Павка є його унікальна наукова сім'я. Дружина, кандидат педагогічних наук, доктор філософії, доцент, автор близько 100 наукових праць з теорії та історії педагогіки, університетської освіти, психології, мистецтвознавства. Вона є лауреатом Почесної відзнаки НАПН України "К. Д. Ушинський". Донька – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник одного з авторитетних академічних інститутів НАН України. У своєму досить молодому віці вона має у власному творчому доробку 2 монографії та понад 100 публікацій з актуальних, фундаментальних та прикладних проблем міжнародного права. За наполегливу творчу працю та значний особистий внесок у розвиток досліджень у галузі міжнародного права, доньку нагороджено Відзнакою НАН України "Талант, натхнення, праця". Слід зазначити, що як і професор А. І. Павко, його дружина і донька є відмінницями за стилем життя і праці. Всі вони закінчили із золотими медалями гімназії в місті Києві та з відзнакою Київський національний університет імені Тараса Шевченка за відповідними фаховими спрямуваннями вищої школи.

Доктор історичних наук, професор А. Павко відсвяткував свій ювілей у розквіті фізичних та творчих сил, з щирим прагненням і сподіванням не зменшувати інтелектуальної активності у науковому освоєнні світу, плідно, із користю для себе, своєї сім'ї та української держави, її інституцій працювати на ниві університетської освіти та науки, громадської та просвітницької діяльності, залишатись фаховою, інтелектуальною та комунікабельною людиною, патріотом України.

**Gennadiy Boriak, Doctor of Historical Sciences, Professor,
Associate member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Vice Director of the Institute of History,
National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine**

**Pavlo Grytsenko, Doctor of Philological Sciences, Professor,
Director of the Institute of Ukrainian language,
National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine**

**Mykola Zhulynskiy, Doctor of Philological Sciences, Professor,
Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine, Director of the Institute of Literature named after Taras Shevchenko,
National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine**

**Anatolii Konverskyi, Doctor of Philosophical Sciences, Professor,
Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine**

**Anatoliiy Kruglashov, Doctor of Political Sciences, Professor,
Chernivtsi Yury Fedkovych National University, Chernivtsi, Ukraine**

**Serhiy Maksymenko, Doctor of Psychological Sciences, Professor,
Director of the Institute of Psychology named after G. Kostyk,
National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine**

**Yuriy Shemshuchenko, Doctor of Law Sciences, Professor,
Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine, Director of the Institute of State and Law named after V. Koretskyi,
National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine**

**UNIVERSAL INTELLECTUAL POTENTIAL AND SIGNIFICANT CREATIVE ACHIEVEMENTS
OF THE FAMOUS ENCYCLOPEDIIST SCIENTIST, DOCTOR OF HISTORICAL SCIENCES,
PROFESSOR A.I. PAVKO: BIOGRAPHICAL STORIES FOR THE ANNIVERSARY**